

INTELIGENCJA POLSKA W ŚWIECIE

Kongres był ważnym wydarzeniem z co najmniej dwóch powodów. Byłem pod ogromnym wrażeniem wielkich osobistości: Zygmunta Lubicz-Zaleskiego, a przede wszystkim Zbigniewa Brzezińskiego, „człowieka, który podminował Kreml”. Myślę, że wszyscy słuchaliśmy z podziwem i wzruszeniem o osiągnięciach i niezwykłych osobowościach tych ludzi. Dużym przeżyciem było też dla mnie słuchanie „historii rodzinnych”. Dziękuję przedstawicielom tych nadzwyczajnych rodzin za przyjazd i przygotowanie fascynujących i wzruszających opowieści. Z dużą radością zobaczyłem plejadę wybitnych przedstawicieli polskiej nauki, którzy odegrali i odgrywają ważną rolę w nauce światowej – mówił prezes PAU prof. Andrzej Białas 21 października 2017 w auli Polskiej Akademii Umiejętności na zakończenie V Kongresu Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie. Przedsięwzięcie było efektem kilkunastoletnich działań zmierzających do nawiązywania i umacniania kontaktów z polonijną inteligencją na całym świecie.

W tradycji Polskiej Akademii Umiejętności zawarta jest – jeszcze od czasów rozbiorowych – idea współpracy Akademii z polskimi ośrodkami naukowymi i kulturalnymi działającymi poza krajem. Taka była rola PAU od samego początku jej istnienia, starała się – poprzez swą działalność naukową – jednoczyć Polaków ze wszystkich zaborów, a obecnie Polaków na świecie. Ponieważ Akademia: *ma za zadanie owoce polskiej pracy twórczej*

Bogdan Zimowski

Senator Jan Gawroński – polityk i dziennikarz, w obecności prof. Andrzeja Białasa odbiera od prof. Franciszka Ziejki reprint dzieła Stanisław Wyspiański. *Dzieła malarskie*. Podczas kongresu senator Gawroński wygłosił wykład zatytułowany *Ludzie, którzy tworzyli historię – impresje dziennikarza*

utrwać, zabezpieczać i chronić oraz nauce i kulturze powszechnej uprzystępniać tudzież utrzymywać ich łączność ze światem zagranicznym – jak mówi jej statut.

W tradycję tę wpisują się kongresy polskich towarzystw naukowych organizowane przy udziale Uniwersytetu Jagiellońskiego, skupiające naukowców i działaczy polonijnych pracujących w różnych krajach. Pierwszy kongres odbył się w 2005 roku, poszczególne towarzystwa prezentowały wówczas swą działalność, a dyskusja panelowa dotyczyła możliwości współpracy towarzystw naukowych rozsianych na całym świecie z instytu-

cjami krajowymi. Kolejne kongresy dotyczyły, między innymi, współczesnych migracji oraz przemian w środowiskach polonijnych (II Kongres, 2008), młodzieży polskiej żyjącej na emigracji (III Kongres, 2011), nowoczesnego nauczania tradycji ojczyстых (*Sybiracy i młodzież* – IV Kongres). Kongresy służyły także do integracji środowisk zawodowych: polskich inżynierów w kraju i za granicą (II Kongres) oraz polskich środowisk lekarskich we wschodniej Europie ze środowiskami krajowymi (III Kongres).

V Kongres Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie, który w dniach 17–21 października 2017 zgromadził 71 przedstawicieli z 15 krajów oraz reprezentantów 10 polskich towarzystw naukowych, był kontynuacją dyskusji o losach Polaków. Tym razem skupił się nad problemami inteligencji. Poszczególne sesje dotyczyły: prezentacji najważniejszych polskich towarzystw naukowych w świecie i ich roli w kształtowaniu etosu inteligencji polskiej, wojennych losów polskich uczonych na Wschodzie i na Zachodzie, dorobku Polaków w różnych dziedzinach nauki, mediów i wydawnictw polonijnych, języka i tożsamości (polskie szkolnictwo w diasporze, dwujęzyczność, rola literatury, Kościół i religia w skupiskach migracyjnych,

Uczestnicy Kongresu w auli Polskiej Akademii Umiejętności

przeobrażenia tożsamości). Przedstawiono losy wybranych rodzin polonijnych, zasłużonych dla pielęgnowania polskiej kultury i stanowiących atrakcyjny wzór sukcesu w nowym otoczeniu (przykładowo, rodzina Gromadów w Ameryce, saga rodziny Giertychów, Zygmunt Lubicz-Zaleski i jego rodzina, rodzina Lanckorońskich). W pierwszym dniu kongresu, w czasie osobnego seminarium, wspomniano prof. Zbigniewa Brzezińskiego. Redaktor Katarzyna Kolenda-Zaleska przedstawiła swój film *Strateg* (TVN, 2013), dr Ryszard Schnepf, były ambasador RP w USA, mówił o Zbigniewie Brzezińskim jako globalnym strategu, a Andrzej Lubowski (ekonomista, analityk i pisarz mieszkający w USA) zatytułował swój wykład tak jak brzmi tytuł jego książki: *Zbig. Człowiek, który podminował Kreml*.

Prezycawiciele towarzystw naukowych i kulturalnych działających w różnych krajach i w różnych warunkach opowiadali o swych sukcesach (jak dr Jolanta Tatara z Kongresu Oświaty Polonijnej z USA czy Witalij Chmielewski ze Związku Polaków w Kazachstanie),

V Kongres Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie zgromadził 71 przedstawicieli z 15 krajów oraz reprezentantów 10 polskich towarzystw naukowych

ale także o problemach stowarzyszeń, które podsumowała dr Iwona Drag-Korga z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce, wskazując na problemy finansowe towarzystw oraz zbyt mały udział w ich pracy przedstawicieli młodego pokolenia. Z kolei Tadeusz A. Pilat, prezydent Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych,

wskazał na wartość zbiorów historycznych będących w posiadaniu towarzystw, ich rolę edukacyjną, a także na znaczenie oświaty polonijnej, wpływającej w znaczący sposób na kształt inteligencji polskiej za granicą.

Marian Nowy

FRANCISZEK WYSPIAŃSKI W DOMU JÓZEFA MEHOFFERA

W ramach wystawy *Wyspiański*, prezentowanej do 20 stycznia 2019, Muzeum Narodowe w Krakowie przygotowało również serie wykładów, spotkania w przestrzeni wystawy, warsztaty dla dzieci i dorosłych, wycieczki. Specjalna oferta stworzona została dla osób niepełnosprawnych oraz osób przebywających w domach pomocy społecznej, szpitalach i hospicjach. We wszystkich oddziałach Muzeum, a także we wszystkich punktach informacyjnych Krakowa dostępna jest bezpłatna mapa *Szlakiem Stanisława Wyspiańskiego*, wydana w języku polskim, angielskim i niemieckim, wspólnie przez Muzeum Narodowe w Krakowie i Urząd Miasta Krakowa. Ponadto w grudniu 2017 roku ma zostać uruchomiona aplikacja na telefony komórkowe, dzięki której Kraków Stanisława Wyspiańskiego będzie można poznawać samodzielnie.

Warto też wiedzieć, że bilet kupiony na wystawę *Wyspiański* upoważnia do zwiedzenia ekspozycji poświęconej ojcu artysty – Franciszkowi Wyspiańskiemu, zapomnianemu krakowskiemu rzeźbiarzowi. Tę wystawę, której kuratorką jest Beata Studzińska-Kubalska będzie można oglądać w oddziale MNK Dom Józefa Mehoffera do 30 lipca 2018.

Franciszek Wyspiański wśród najbliższych; od lewej: Bronisław Wyspiański z żoną Marią z Ziembów, Franciszek Wyspiański, Antoni Brunon Wyspiański, Albina Wyspiańska; ok. 1888; odbitka albuminowa na papierze lekko błyszczącym, karton

Muzeum Narodowe w Krakowie